

Glossari de drets humans

Nota: Els conceptes d'aquest glossari es troben en negreta al text del PETIT COMPASS.

Acció afirmativa: Acció que realitza un govern o institució privada per corregir les discriminacions educatives o laborals que ocorrien en el passat. També anomenada **discriminació positiva**.

Carta africana de drets humans i dels pobles (Carta africana): Tractat regional sobre els drets humans per al continent africà adoptat per l'Organització per la Unitat Africana (OUA) el 1981.

Carta social europea (adoptada pel Consell d'Europa el 1962; revisada el 1996): Un tractat regional que garanteix els drets humans socials i econòmics. Complementa el CEDH, que parla principalment de drets civils i polítics.

Codificació, codificar: Procés de formalització de les lleis o drets en instruments escrits.

Consell d'Europa: El Consell d'Europa, fundat l'any 1949, és la primera organització intergovernamental europea. Avui dia els seus 47 estats membres cobreixen gairebé tot el continent europeu. Pretén desenvolupar principis comuns democràtics i legals basats en la Convenció europea de drets humans.

Convenció o conveni: Acord vinculant entre estats, utilitzat com a sinònim de **tractat** i **pacte**. Una convenció és més forta que una **declaració** perquè és legalment vinculant per als governs que l'han **ratificat**. Quan, per exemple, l'Assemblea General de les Nacions Unides adopta una Convenció, crea normes i estàndards internacionals. Una vegada l'Assemblea General de les Nacions Unides ha adoptat una convenció, els **estats membres** poden **ratificar** la convenció, i així la converteixen en una llei internacional.

Convenció americana sobre drets humans (Convenció americana): Tractat sobre els drets humans adoptat per l'Organització d'Estats Americans (OEA) el 1969. Cobreix l'Amèrica del Nord, Central i del Sud.

Convenció internacional sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació racial (Convenció contra la discriminació racial, CIEFDR) (adoptada el 1965, va entrar en vigor el 1969): Convenció que defineix i prohibeix la discriminació per motius de raça.

Convenció per a la prevenció i sanció del delictes de genocidi (Convenció sobre el genocidi, 1951) (adoptada el 1948, va entrar en vigor el 1951): Convenció internacional que defineix i prohibeix el **genocidi**; és el primer **tractat** internacional de les Nacions Unides.

Convenció sobre els drets de l'infant (Convenció dels Infants, CDI) (adoptada el 1989, va entrar en vigor el 1990): Convenció que estableix tot un espectre de drets civils, culturals, econòmics, socials i polítics per als infants.

Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona (Convenció de la Dona, CEDAW per les seves sigles en anglès) (adoptada el 1979, va entrar en vigor el 1981): El primer document internacional legalment vinculant que prohibeix la discriminació contra les dones i obliga els governs a prendre **accions positives** per garantir la igualtat de les dones.

Convencions de Ginebra: Quatre tractats adoptats el 1949 pel Comitè Internacional de la Creu Roja (CICR) a Ginebra (Suïssa). Aquests tractats revisen i amplien els tractats originals adoptats el 1864 i el 1929 i defineixen el tractament que han de rebre els soldats, mariners i presoners de guerra malalts o ferits i els civils que es troben sota control de l'enemic.

Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat (CDPD) (adoptada el 2006): És la primera Convenció que reclama els drets humans de les persones amb discapacitats de qualsevol tipus, incloent-hi discapacitats físiques i psicosocials.

Conveni cultural europeu (adoptat pel Consell d'Europa, 1954; va entrar en vigor el 1955): Un **tractat** regional que proporciona un emmarcament oficial als esforços que el Consell d'Europa dedica a l'educació, la cultura, el patrimoni, el jovent i l'esport. Com a complement al **CEDH**, amb el Conveni cultural es vol salvaguardar la cultura europea i desenvolupar una entesa mútua i una apreciació de la diversitat cultural entre els diferents pobles.

Conveni europeu per a la prevenció de la tortura i dels tractes inhumans o degradants: Tractat regional sobre els

ASSOCIACIÓ DE DELEGACIONS DE DRETS HUMANES
Imprès a partir d'una edició de Petit Compass
des de www.petitcompass.org

drets humans adoptat el 1987 pel **Consell d'Europa** que pretén evitar diferents vulneracions dels drets de les persones detingudes per una autoritat pública en llocs com ara presons, centres de detenció juvenils, comissaries de policia, camps de refugiats o hospitals psiquiàtrics.

Conveni per a la salvaguarda dels drets Humans i de les llibertats fonamentals (Conveni europeu, Conveni europeu de drets humans, CEDH): Tractat regional sobre drets humans adoptat el 1950 pel **Consell d'Europa**. Tots els estats membres del Consell d'Europa han signat i ratificat el CEDH, i s'espera que els nous membres el ratifiquin tan bon punt els sigui possible.

Declaració: Document que estableix una sèrie de principis i estàndards acordats però que no és legalment vinculant. A les conferències de l'ONU, com la Conferència Mundial de les Nacions Unides sobre Drets Humans de Viena el 1993 i la Conferència Mundial sobre la Dona de Beijing el 1995, normalment es redacten dos tipus de declaracions: una escrita pels representants dels governs i una altra escrita per les **organitzacions no governamentals** (ONG). L'Assemblea General de les Nacions Unides sovint fa declaracions que tenen influència però no són legalment vinculants.

Declaració dels Drets de l'Infant: Adoptada per l'Assemblea General de les Nacions Unides el 1959, aquest instrument no vinculant establia deu principis generals que serien més endavant la base de la **Convenció sobre els drets de l'infant** (CDI), adoptada el 1989.

Declaració universal dels drets humans (Declaració universal, DUDH): Document principal de les Nacions Unides que estableix els principis i les normes de referència dels drets humans, adoptat per l'Assemblea General de les Nacions Unides el 10 de desembre de 1948 i al qual els **estats membres** han acordat donar suport. Tot i que la declaració tenia caràcter no vinculant, al llarg del temps les seves diverses provisions l'han fet esdevenir tan àmpliament reconeguda que actualment es pot considerar una llei consuetudinària internacional.

Desenvolupament (progressiu) de les capacitats de l'infant: Un principi que apareix a la **Convenció sobre els drets de l'infant** (CDI) que recomana que es tinguin més en compte els drets dels infants en relació amb el seu desenvolupament cognitiu i la seva maduresa emocional.

Discriminació positiva: Vegeu **acció positiva**.

Drets col·lectius: Drets que tenen els grups a protegir els seus interessos i identitats, també coneguts com **drets de tercera generació** o **drets de solidaritat**.

Drets de primera generació: Terme que es refereix als drets humans civils i polítics com ara el vot, l'expressió, la religió, l'assemblea, el judici just i la vida. El **Pacte internacional de drets civils i polítics** (PIDCP) recull principalment aquests drets. El terme suggereix una interpretació jeràrquica que situa els drets civils i polítics per damunt dels **drets de segona generació**, o drets econòmics i socials, és per això que progressivament està caient en desús.

Drets de segona generació: Terme que es refereix als drets econòmics, socials i culturals, com ara a un nivell de vida adequat, a l'atenció sanitària, a l'habitatge i a l'educació. El **Pacte internacional de drets econòmics, socials i culturals** és el document que **codifica** principalment aquests drets. Com que el terme suggereix una jerarquia entre els drets civils i polítics d'una banda, i els drets econòmics i socials per l'altra, progressivament està esdevenint un terme en desús.

Drets de solidaritat: Vegeu **drets col·lectius**.

Drets de tercera generació: Vegeu **drets col·lectius**.

Dret internacional humanitari: El cos de la llei basat principalment en les **Convencions de Ginebra**, que protegeix certes persones en conflictes armats, ajuda les víctimes i limita els mètodes i mitjans de combat amb l'objectiu de minimitzar la destrucció, la pèrdua de vides i el patiment humà innecessari.

Educació formal: El sistema educatiu estructurat que va des de l'escola primària fins a la universitat i que inclou programes especialitzats de formació tècnica i professional.

Educació informal: El procés pel qual tot individu adquireix actituds, valors, habilitats i coneixements al llarg de tota la vida a partir d'experiències quotidianes i d'influències i fonts educatives del seu entorn (p. ex. amb la família i els veïns, al mercat i a la biblioteca, o dels mitjans de comunicació i del joc).

Educació no formal: Qualsevol programa planificat d'educació individual o social fora del currículum de l'educació formal dissenyada per millorar una sèrie de coneixements, habilitats i actituds.

ASSOCIACIÓ D'EDUCADORS EN DRETS HUMANS
 Inmersió amb finalitat educativa descarregada de des.de.veb.aheducat.org/PetitCompass

Entrada en vigor: Procés a través del qual un **tractat** esdevé plenament vinculant per als estats que l'han **ratificat**. Això succeeix quan s'assoleix un nombre mínim de ratificacions segons el que s'exigeix en el mateix tractat.

Estats membres: Països que són membres d'**organitzacions intergovernamentals** (p. ex. les Nacions Unides o el **Consell d'Europa**).

Estereotip: Preconcepte, sovint inconscient, que simplifica excessivament i generalitza sobre les persones o idees que poden derivar en perjudici i discriminació.

Gènere: Un concepte social que defineix rols, actituds, valors i relacions segons si som homes o dones. Mentre que el sexe ve determinat biològicament, el gènere ve determinat per la societat i gairebé sempre tendeix a subordinar les dones als homes.

Genocidi: Actes comesos amb el propòsit de destruir totalment o parcialment un grup nacional, ètnic, racial o religiós.

Inalienable: Fa referència als drets que pertanyen a totes les persones i no poden ser negats a ningú sota cap circumstància.

Indivisible: Fa referència a la igual importància de tots els drets humans. A una persona no se li pot negar un dret humà sota l'argument de ser «menys important» o «no essencial».

Informe complementari o alternatiu: Informe no oficial preparat per les institucions o individus en representació de la societat civil que es lliura al comitè que fa el control i seguiment d'un **tractat** de drets humans. Aquests informes acostumen a contradir o complementar l'informe oficial sobre el compliment i la implementació d'un tractat que cada país lliura com a part de les obligacions acceptades al mateix.

Interdependent: Fa referència a la complementarietat del marc legal dels drets humans. Per exemple, l'habilitat de participar al govern està directament relacionada al dret a expressar-se, rebre educació i, fins i tot, a obtenir el que necessites per viure.

Instrument de defensa dels drets humans: Qualsevol document formal i per escrit d'un estat o diversos estats que o bé estableix els drets com a principis no vinculants (una **declaració**) o bé els **codifica** com a legalment vinculants en aquells estats que el **ratifiquen** (un **pacte**, **tractat** o **convenció**).

Marc dels drets humans: El conjunt d'instruments internacionals, cada cop més nombrosos i interrelacionats, que defineix els drets humans i estableix mecanismes per promoure'ls i protegir-los.

Organitzacions intergovernamentals (OIG): Organitzacions finançades i fomentades per diversos governs que pretenen coordinar els seus esforços. Algunes són regionals (p. ex. el **Consell d'Europa**, l'Organització per la Unitat Africana), algunes són aliances (p. ex. l'Organització del Tractat de l'Atlàntic Nord, OTAN) i algunes es dediquen a un objectiu concret (p. ex. l'**Organització Mundial de la Salut, OMS**, i l'Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura, UNESCO).

Organització Internacional del Treball (OIT): Establerta el 1919 com a part del Tractat de Pau de Versalles, l'OIT va esdevenir una agència especialitzada de les Nacions Unides el 1946. Sota el seu mandat de millora de les condicions laborals i de promoció de la justícia social, l'OIT ha aprovat diverses convencions relatives als drets humans dels infants, especialment en relació amb el treball infantil.

Organitzacions no governamentals (ONG): Organitzacions de persones que no formen part del govern. Les ONG controlen les accions dels organismes de drets humans com ara el Consell de Drets Humans de les Nacions Unides i són organismes de control dels drets humans reflectits en el seu ideari. Algunes són grans i d'àmbit internacional (p. ex. la Creu Roja, Amnistia Internacional, els Escoltes); altres poden ser petites i d'àmbit local (p. ex. qualsevol organització que defensi i treballi pels drets de les persones amb discapacitats en una ciutat concreta, una coalició per la defensa dels drets de les dones en un camp de refugiats). Les ONG juguen un paper important amb la seva influència en les polítiques de les Nacions Unides i moltes tenen relacions oficials amb aquest organisme amb un estatus consultiu.

Organització Mundial de la Salut (OMS): **Organització intergovernamental** que compta amb el suport de les Nacions Unides i treballa per la promoció de la salut a tot el món.

Pacte internacional de drets civils i polítics (PIDCP) (adoptat el 1966, va **entrar en vigor** el 1976): El PIDCP declara que totes les persones tenen un ampli ventall de drets civils i polítics i estableix formes de controlar que siguin respectades per tots els estats membres.

ASSOCIACIÓ D'EDUCACIÓ EN DRETS HUMANS
 Imprimible amb tractament de càrrega de carrigada
 https://www.theadhcenter.org/lets-compass

Pacte internacional de drets econòmics, socials i culturals (PIDESC) (adoptat el 1966, va **entrar en vigor** el 1976): el PIDESC declara que totes les persones tenen ampli ventall de drets econòmics, socials i culturals.

Pacte: Acord vinculant entre estats, utilitzat com a sinònim de **convenció** i **tractat**. Els pactes internacionals sobre drets humans més importants, ambdós de 1966, són el **Pacte internacional de drets civils i polítics** (PIDCP) i el **Pacte internacional de drets econòmics, socials i culturals** (PIDESC). Tots dos van ser adoptats el 1966 i **van entrar en vigor** el 1976.

Protocol facultatiu o opcional: **Tractat** que modifica un altre tractat, com ara afegint-hi procediments o provisions addicionals. S'anomena «opcional» perquè el govern que ha ratificat el tractat original pot escollir si ratificar els canvis indicats al protocol, o no.

Protocol facultatiu relatiu a la participació d'infants en els conflictes armats: Document del 2000 addicional a la **Convenció sobre els drets de l'infant** (CDI) que incrementa l'edat mínima per participar en un conflicte armat a divuit anys respecte els quinze de l'original.

Protocol facultatiu relatiu a la venda d'infants, la prostitució infantil i la utilització dels infants en la pornografia: document del 2000 addicional a la **Convenció sobre els Drets de l'Infant** (CDI) que acorda una importància especial a la penalització de les infraccions greus contra els drets de la infància, sobretot el tràfic d'infants, l'adopció il·legal, la prostitució dels menors i la utilització d'infants en la pornografia, així com remarca el valor de la cooperació internacional com un mitjà eficaç per combatre aquestes activitats més enllà de les fronteres nacionals.

Protocol facultatiu relatiu a un procediment de comunicacions: document del 2011 addicional a la Convenció sobre els Drets de l'Infant (CDI) que permetrà als individus (inclosos els infants) i a les organitzacions denunciar directament al Comitè dels Drets de l'Infant vulneracions de drets individuals produïts en els mateixos estats. Es tracta d'un procediment que no estava contemplat en la Convenció i que entrarà en vigor tres mesos després que es dipositi la desena ratificació (fet no assolit en el moment de tancar aquesta publicació).

Ratificació, ratificar: Procés pel qual l'òrgan legislatiu d'un estat confirma l'acció del seu govern en la signatura d'un **tractat**; procés formal pel qual un estat es compromet amb un tractat després de la seva acceptació.

Relator especial: Persona escollida per un organisme de drets humans de les Nacions Unides per elaborar un informe sobre un tema en concret (p. ex. sobre la venda d'infants, la prostitució infantil i la utilització dels infants en la pornografia; sobre violència contra la dona) o sobre la situació concreta dels drets humans en un país concret.

Reserva: Les excepcions que exposen els estats parts en un tractat, és a dir, les provisions que no estan d'acord a seguir. Les reserves, però, no poden soscar el significat fonamental del tractat.

Tractat: Acord formal entre estats que defineix i modifica els seus deures i obligacions recíprocs; **convenció** i **conveni** s'utilitzen amb significat sinònim. Quan els **estats membres** ratifiquen un tractat adoptat per l'Assemblea General de les Nacions Unides, els articles d'aquest tractat passen a formar part de les obligacions legals del país.

UNICEF (Fons de les Nacions Unides per la Infància): Creat per l'Assemblea General de les Nacions Unides, UNICEF vetlla per garantir la protecció dels drets dels infants, els ajuda a assolir les seves necessitats bàsiques i a ampliar les oportunitats de màxim desenvolupament de les seves aptituds. UNICEF basa la seva tasca en la **Convenció sobre els drets de l'infant** i lluita per establir-la com a font de principis ètics duradors i de normes de referència sobre el comportament cap els infants.

Universalitat: Principi segons el qual totes les persones en tots els estats i societats del món tenen tots els drets humans.

Xenofòbia: Por dels estrangers, de les persones d'altres països o de les coses estrangeres en general. La xenofòbia pot derivar en discriminació, racisme, violència i inclús en un conflicte armat en contra dels estrangers.

ASSOCIACIÓ D'EDUCADORS EN DRETS HUMANS
Impressió amb finalitat educativa i de recerca
des del web aheddu.org/PetitCompass

